

eningen for kirkegårdskultur, skulle det være forholdsvis let at arrangere nogle week-end-kurser.

Eventuelt skulle et samarbejde mellem de to foreninger vel kunne gøre det.

**Cirkulære
om vedligeholdelse
og omsætning
af stengærder**

(Til stiftsøvrighederne)

I cirkulære af 16. september 1937 fremhævede ministeriet betydningen af, at de gamle stengærder, der danner en for vore middelalderlige landsbykirker særlig karakteristisk afgrænsning af kirkegårdens område, bevares i så vid udstrækning som muligt.

I tilslutning hertil skal man på dertil givne anledning henlede opmærksomheden på bestemmelsen i § 17, stk. 3, i bekendtgørelse af 23. september 1947 af lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v., jfr. § 2, stk. 1, i kgl. anordning om kirkegårde af 20. april 1953, hvorefter eksisterende stengærder og mure omkring kirkegårde ikke må nedbrydes, flyttes eller erstattes med andet materiale uden ministeriets samtykke, og hvorefter dele af nævnte hegn ej heller uden sådant samtykke må indgå i nybygninger uden for kirkegården.

Da det over for ministeriet er oplyst, at de middelalderlige, stablede stengærder mange steder er i en mindre tilfredsstillende stand hidrørende enten fra manglende vedligeholdelse eller fra stedfundne reparationer og omsætninger, der er udført uden tilstrækkeligt kendskab til den fremgangsmåde, som bør følges ved istandsættelse af sådanne gærder, har ministeriet efter stedfunden forhandling med de kgl. bygningsinspektører og nationalmuseet fastsat følgende forskrifter for vedligeholdelse og reparation af stengærder:

1. Stengærder skal vedligeholdes således, at de til enhver tid udgør et forsvarligt hegn omkring kirkegården og er til pryd for denne. Gærderne bør efterses hvert forår og efterår, og indtrufne skader som følge af udskridninger og sammensynkninger bør hurtigst muligt afhjælpes, således at det undgås, at større strækninger af gærderne forfalder og må omsættes. Ved foretagelse af reparationer må hensyn tages til gærdernes karakter og materialer. Træplantninger må så vidt muligt holdes i mindst 1 m's afstand fra gærderne.

2. I tilfælde, hvor partiel omsætning skønnes påkrævet, må følgende iagttages:

- a. Omsætningen må ske i nøje overensstemmelse med det gamle gærdes karakter, således at man, hvad enten gærdet er to-sidet (med sten på begge sider) eller én-sidet med jordskråning på indersiden), respekterer den hidtidige form og i øvrigt i det hele søger at komme det oprindelige gærde så nær som muligt.
- b. Ved omsætning af gærder, der er udført af marksten, bør der ikke anvendes søsten, undtagen i tilfælde, hvor det ikke er muligt at fremskaffe marksten. Flintsten bør ikke anvendes.
- c. Kun større sten må anvendes, og stenene må ikke kløves.
- d. De største sten lægges nederst i diget, og stenenes størrelse aftrappes op efter.
- e. Stenene lægges i muld eller ler med den bredeste runding udadvent og med skridretning ind mod digets jordkerne, således at anvendelse af stenflikker til fastholdelse af stenene undgås. Mørtel må kun anvendes i ganske særlige tilfælde, hvor det af hensyn til gærdets stabilitet er uomgængelig nødvendigt.
- f. Gærderne bør følge terrænets stigen og fald, og det bør således ikke tilstræbes at udføre stengærder med vandret overkant.
- g. Hvor ikke andet følger af forholdene, jfr. foran under a, bør gærderne udføres med en højde af mindst 100 cm og en bredde af ca. 80 cm foroven og ca. 100 cm ved terræn.
- h. Stengærderne bør afdækkes med græstørv, indtil ca. 10 cm. fra yderkanterne.

Ved større reparationer eller fuldstændig omsætning af gamle stengærder må nærmere forslag til arbejdets udførelse i hvert enkelt tilfælde forelægges ministeriet til godkendelse med oplysning om, hvorvidt den, til hvem arbejdet tænkes overdraget, er i besiddelse af de fornødne kvalifikationer på dette område.

Det fornødne antal eksemplarer af nærværende cirkulære vedlægges til omdeling blandt stiftets provstiudvalg og kirkebestyrelser.

Kirkeministeriet, den 9. april 1965.

Bodil Koch.

| Arne Truelsen.